

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomiki edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households’ financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Krzysztof Kubiak

Politechnika Poznańska

TRANSAKCJE W PROCESIE PRZEPLYWU WIEDZY W ŚWIETLE NOWEJ EKONOMII INSTYTUCJONALNEJ

Streszczenie: Najnowsza historia ekonomii ukazała szereg odmian gospodarek. Współczesną można nazwać „gospodarką opartą na wiedzy”, w której występuje rzadkość zasobów w połączeniu z niepewnością prowadzenia działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa, które inwestują w wiedzę, traktując ją jako zasób strategiczny, przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności sektora oraz całej gospodarki. Celem artykułu jest analiza zjawiska transakcji przepływu wiedzy w kontekście teoretycznych rozważań nowej ekonomii instytucjonalnej. W artykule zidentyfikowano koszty transakcyjne występujące w ramach procesu przepływu wiedzy, uwzględniając również teorię kontraktualną oraz teorię agencji.

Słowa kluczowe: transakcje, koszty transakcyjne, wiedza.

1. Wstęp

Współczesna gospodarka światowa różni się od tej, która występowała do końca XX wieku. Zmiany są związane z pojawieniem się gospodarki opartej na wiedzy.

We współczesnej gospodarce potrzebne są nowe metody zarządzania i pomiaru efektywności. Szczególnie takie czynniki, jak kultura organizacyjna, styl przywództwa, kapitał wiedzy, tworzą nową wartość organizacji. W literaturze przedmiotu wiele uwagi poświęca się tradycyjnym ujęciom zarządzania wiedzą, jak ujęcie japońskie, zasobowe oraz procesowe. Natomiast wiedza nie jest analizowana w ujęciu transakcyjnym. W artykule zidentyfikowano proces przepływu wiedzy w kontekście uwarunkowań nowej ekonomii instytucjonalnej. Przedstawiciele tego nurtu podkreślają potrzebę integracji nauk ekonomicznych z innymi naukami społecznymi, takimi jak socjologia, antropologia, psychologia, teoria organizacji, politologia i prawo. Procesów gospodarczych bowiem nie powinno się izolować od innych procesów społecznych¹.

---

¹ E. Skawińska, K.G. Sobiech-Grabka, K.A. Nawrot, *Makroekonomia. Teoretyczne i praktyczne aspekty gospodarki rynkowej*, PWE, Warszawa 2010, s. 41.

Do fundamentalnych koncepcji badań nowej ekonomii instytucjonalnej można zaliczyć: regulacyjną rolę instytucji, występowanie kosztów transakcyjnych, rolę właściwej ochrony praw własności oraz asymetrię informacji. Teoria kosztów transakcyjnych dotyczy kosztów transakcji, których wysokość uzależniona jest od zaangażowanych zasobów, częstotliwości zawieranych umów oraz stopnia niepewności. Podejście kontraktalne ukazuje, że dominującą tendencją w zachowaniu dwóch stron kontraktu są zachowania oportunistyczne. Natomiast teoria agencji uszczegóławia relacje między tymi stronami.

2. Istota transakcji w naukach ekonomicznych

Przedstawicielami szkoły instytucjonalnej są Mitchell (1874-1948) oraz Cammons (1862-1945). Mitchell dokonał analizy historycznej różnych stadiów cyklu koniunkturalnego i pomiaru danych, czyli zjawisk, na które istotny wpływ mają decyzje rynków finansowych oraz przewidywania co do ich wielkości finansowych, które rządzą decyzjami produkcyjnymi².

Głównym jednak przedstawicielem szkoły instytucjonalnej był J.R. Commons, który analizował rozwój gospodarki światowej w kontekście stworzonych przez człowieka instytucji, zwracając również uwagę na behawioralny aspekt ludzkich działań. Podkreślał tym samym istotę zwyczajów, norm etycznych, wierzeń, nieformalnych konwencji, religii oraz kultury we wzroście społeczno-ekonomicznym, kładąc również nacisk na rolę technologii informatycznych³. Według instytucjonalistów rynek działa w ramach instytucji, które w nowoczesnej gospodarce nie tylko są ewolucyjnym tworem rynku, lecz są tworzone przez państwo. Natomiast państwo, oprócz dążenia do zmniejszania kosztów działania rynku, kieruje się przesłankami pozaekonomicznymi⁴.

Commons w centrum ekonomii postawił kategorię transakcji czyli „atomu” w systemie gospodarczym. Według niego „...W rzeczywistości transakcje stały się miejscem spotkań ekonomii, fizyki, psychologii, etyki, prawa i polityki. Pojedyncza transakcja jest jednostką obserwacji skupiającą w sobie wyraźnie wszystkie te czynniki, gdyż jest ona z woli pewnej liczby ludzi aktem wyboru między wariantami, przewyciężaniem oporu, dzieleniem zasobów naturalnych i ludzkich, dyktowanym obietnicami i ostrzeżeniami użyteczności, sympatii, obowiązku lub ich przeciwieństw, poszerzonymi, ograniczonymi lub wyłożonymi przez funkcjonariuszy państwa lub koncernów gospodarczych i związków zawodowych, którzy interpretują i egzekwują prawa, obowiązki i swobody obywateli, decydując o tym, czy dane zachowanie się jednostki pasuje czy nie pasuje do zbiorowego zachowania

² T. Gruszecki, *Współczesne teorie przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2002, s. 206.

³ D. Dymek, M. Grabowski, *Instytucjonalne aspekty jakości systemów informacyjnych*, [w:] C.F. Hales (red.), *Spółczesność informacyjna. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2010, s. 139.

⁴ T. Gruszecki, *op. cit.*, s. 207.

się narodów, polityków, biznesmenów, robotników, rodziny i innych ruchów zbiorowych, w świecie ograniczonych zasobów i mechanicznych sił...⁵.

Commons wyróżnił trzy rodzaje transakcji w gospodarce: przetargowe, menedżerskie i racjonujące. Te pierwsze „...przenoszą własność majątku w drodze dobrowolnej zgody między równymi z punktu widzenia praw”⁶. Transakcje przetargowe są przedmiotem ortodoksyjnej teorii ceny, którą to da się zastosować do wyjątkowej sytuacji konkurencyjnych rynków, na których z założenia nie występuje siła przetargowa, przymus, namowa, zwyczaj, nawyk i prawo. Natomiast transakcje menedżerskie dotyczą wydawania nakazów przełożonych swoim podwładnym. Jest to stosunek zwierzchnika do podwładnego, dotyczy również tworzenia wartości majątkowych. Transakcje racjonujące obejmują negocjacje prowadzone w celu osiągnięcia ugody między pewną liczbą uczestników, upoważnionych do podziału korzyści i obciążeń między członków wspólnego przedsiębiorstwa⁷. Według Commonsa „...Te trzy rodzaje transakcji są połączone razem w większą jednostkę dociekań ekonomicznych, którą w praktyce brytyjskiej i amerykańskiej nazywa się przedsiębiorstwem prosperującym (*Going Concern*). To właśnie te prosperujące przedsiębiorstwa ze swoimi regułami funkcjonowania, które podtrzymują ich ruch przez całą drogę, od rodziny, poprzez korporację, związek zawodowy, stowarzyszenie gospodarcze, aż do samego państwa, są tym, co nazywamy instytucjami. Pojęciem biernym jest grupa, czynnym jest przedsiębiorstwo prosperujące”⁸.

W transakcjach tych występują konflikty, które z biegiem czasu poprzez ustanawianie precedensy, takie jak zwyczaj, nawyk, prawo, nie ujawniają się. Konflikty zatem przekształcane są w porządek, a precedensy Commons nazwał regułami funkcjonowania przedsiębiorstw prosperujących⁹.

Ekonomia instytucjonalna skupiała się w dużej mierze na społecznym aspekcie rozwoju gospodarczego, chcąc odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób powstawały instytucje. Nie dawała jednak odpowiedzi na pytania dotyczące takich zagadnień ekonomicznych, jak podział zasobów oraz ich stopień wykorzystania¹⁰. Za datę powstania nowej ekonomii instytucjonalnej uważa się rok 1937, w którym to R. Coase opublikował artykuł „The nature of the firm”. Nowa ekonomia instytucjonalna połączyła zainteresowania starej szkoły instytucjonalnej z analizą zagadnień należących do ekonomii głównego nurtu¹¹.

W nowej ekonomii instytucjonalnej, według O. Williamsona, transakcje można scharakteryzować poprzez niepewność, częstotliwość i specyfikę aktywów¹². W ka-

⁵ J.R. Commons, *The Legal Foundations of Capitalism*, Macmillan, New York 1924, s. 5.

⁶ Tamże, s. 68.

⁷ H. Landreth, D.C. Colander, *Historia myśli ekonomicznej*, PWN 1998, Warszawa, s. 506-507.

⁸ J.R. Commons, *op. cit.*, s. 69.

⁹ H. Landreth, D.C. Colander, *op. cit.*, s. 507.

¹⁰ O.E. Williamson, *Ekonomiczne instytucje kapitalizmu. Firmy, rynki, relacje kontraktowe*, PWN, Warszawa 1998, s. 596.

¹¹ D. Dymek, M. Grabowski, *op. cit.*, s. 139.

¹² Tamże, s. 83.

tegoriach trójstronnej klasyfikacji kontaktu Macneila klasyczne kontraktowanie przypuszczalnie da się zastosować do wszelkich standaryzowanych transakcji (bez względu na częstotliwość), relacyjne kontraktowanie stosowane jest w przypadku transakcji okresowo się powtarzających i niestandaryzowanych, a neoklasyczne kontraktowanie jest potrzebne do transakcji sporadycznych, niestandaryzowanych¹³. Według nowej ekonomii instytucjonalnej transakcje nie mogą być zawierane bez ponoszenia kosztów¹⁴.

Zagadnienie transakcji eksplorowane jest również w psychologii. E. Berne nazwał transakcją jednostkę stosunków społecznych¹⁵. Transakcja jest ruchem, akcją i reakcją, pytaniem i odpowiedzią, podstawową wymianą, w tym, co się wydarzy, „jeżeli dwoje ludzi lub więcej spotyka się w gromadzie, prędzej czy później któryś z nich przemówi lub w inny sposób okaże, że zauważa inne osoby”¹⁶. Transakcja to wymiana między dwiema osobami, dokładniej między ich stronami „Ja”, reakcja zaś to ciąg następujących po sobie transakcji¹⁷. W każdym z rodzajów transakcji dochodzi do wymiany różnych znaków w postaci: gestów, uwag, słów. E. Berne za podstawową jednostkę analizy przyjął „stroke”, inaczej znak rozpoznania¹⁸. W trakcie codziennych transakcji dochodzi do wymiany werbalnych (w postaci słów) i niewerbalnych (gesty, uśmiech) znaków rozpoznania. Mogą być one również pozytywne i negatywne. Te pierwsze powodują zwiększenie aktywności, są rozwojowe, wzmacniają stosunki międzyludzkie. Mogą to być pochwały, informacje zwrotne, miła atmosfera, podziw. Z kolei negatywne znaki są przyczyną zmniejszenia zaufania, poczucia dyskomfortu, obniżenia poziomu własnej wartości. Mogą to być złośliwości, lekceważenie, odwracanie głowy¹⁹. Znaki rozpoznania mogą być również warunkowe i bezwarunkowe. Bezwarunkowe pozytywne i negatywne mają silniejszy zakres oddziaływań od warunkowych. Są one wyrazem szacunku lub jego braku wobec drugiej strony²⁰. Natomiast najbardziej popularnym systemem znaków warunkowych jest system nagród i kar. To dzięki niemu można utrzymać pożądane zachowania w przedsiębiorstwie lub dążyć do eliminacji tych niepożądanych. Znaki rozpoznania mogą podlegać odpowiedniej alokacji, w analizie transakcyjnej nazwanej ekonomią stroków²¹.

¹³ Tamże, s. 85.

¹⁴ J. Platje, *Bodźce i koszty transakcyjne a zmiany instytucjonalne oraz stan polskiej gospodarki w latach 1970-2000*, Wyd. Uniwersytet Opolski, Opole 2007, s. 34.

¹⁵ E. Berne, *W co grają ludzie. Psychologia stosunków międzyludzkich*, PWN, Warszawa 2007, s. 21.

¹⁶ Tamże, s. 21.

¹⁷ M. Sękowska, E. Szymanowska, *Analiza transakcyjna w biznesie*, Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000, s. 44.

¹⁸ Tamże, s. 66-67.

¹⁹ Tamże, s. 68.

²⁰ Tamże, s. 69.

²¹ Tamże, s. 70-72.

Transakcje można zatem zdefiniować jako wszelkie formy wymiany wartości – materialnych i niematerialnych.

3. Wybrane kategorie nowej ekonomii instytucjonalnej

Ekonomia instytucjonalna rozwinęła się w czterech zasadniczych kierunkach: teorii kosztów transakcyjnych, teorii praw własności, teorii agencji i teorii kontraktu²².

K. Arrow zdefiniował koszty transakcyjne jako „koszty funkcjonowania systemu gospodarczego”²³. Ekonomia kosztów transakcyjnych traktuje problem organizacji gospodarczej jako problem kontraktowania. Koszty transakcyjne można podzielić na *ex ante* lub *ex post*. Do pierwszej kategorii należą koszty projektowania, negocjowania i zabezpieczenia umowy. Koszty *ex post* przyjmują różnorakie formy. Wśród nich występują koszty niedostosowania, koszty renegeacji, powstające w wyniku dwustronnych wysiłków podejmowanych dla skorygowania *ex post* niedostosowań, koszty założenia i koszty bieżące, związane ze strukturami zarządzania, którym spory są przedkładane, oraz koszty składowania zabezpieczającego wykonanie zobowiązań. Koszty *ex ante* i *ex post* kontraktu są współzależne²⁴.

Teoria kosztów transakcyjnych oparta jest na zakończeniu kontraktów pomiędzy organizacjami oraz wewnątrz samej organizacji. Kontrakty te ułatwiają z jednej strony wymianę pomiędzy wierzycielami a klientami, a z drugiej pomiędzy wierzycielami a dostawcami²⁵.

Natomiast podstawą teorii praw własności jest założenie, że efektywność wykorzystywania zasobów uzależniona jest od motywacji dysponującej nimi osoby. Ta z kolei związana jest z pełnością uprawnień własnościowych. Stopień ograniczonego uprawnień własnościowych może zdecydować o tym, w jakim zakresie dysponujący zasobem będzie skłonny do internalizowania kosztów i korzyści związanych z jego używaniem. Zatem pełniejsze uprawnienia własnościowe spowodują efektywniejsze wykorzystanie dóbr²⁶. W gospodarce wolnorynkowej istotną rolę odgrywa ochrona praw własności. Uczestnicy rynku będą działać tylko pod warunkiem bezpieczeństwa i ochrony dokonywanych przez nich transakcji. Nowa ekonomia instytucjonalna określa dwa rodzaje prawa własności: prawa własności ekonomicznej oraz prawnej.

Podejście kontraktualne identyfikuje firmę jako „splot kontraktów”, które zawiera organizator w celu uzyskania kontroli nad różnymi zasobami tworzącymi firmę. Uczynienie „kontraktu” głównym elementem budowy firmy jest charaktery-

²² A. Daniłowska, *Poziom, zróżnicowanie oraz uwarunkowania kosztów transakcyjnych kredytów i pożyczek rolniczych*, SGGW, Warszawa 2007, s. 33-34.

²³ O.E. Williamson, *op. cit.*, s. 32.

²⁴ Tamże, s. 33-35.

²⁵ H.J. Drumm, *Transaction cost in human resource management*, “Interaction and interdependence with organisational structure, Employee Relations” vol. 21 No. 5. 1999, s. 463.

²⁶ E. Skawińska, K.G. Sobiech-Grabka, K.A. Nawrot, *op. cit.*, s. 43.

styczne dla tego podejścia²⁷. Podejście kontraktualne wprowadza nowy element do koncepcji kosztów transakcyjnych, iż dominującą tendencją w zachowaniu partnerów kontraktu są zachowania oportunistyczne. Oportunizm skłania parterów do minimalizacji wysiłku, swojego wkładu, co zwiększa niepewność w realizacji kontraktów. Zmniejszenie źródeł niepewności wymaga ciągłej i systematycznej kontroli, w konsekwencji zwiększając koszty.

Wybrane zasoby wymagają różnych kontraktów, powoduje to występowanie pewnych prawidłowości. W kontrakcie dotyczącym umowy o pracę podstawową rolę odgrywa przedsiębiorca, który określany jest jako „kontraktor”. Organizuje on firmę, zawiera kontrakty, dokonuje alokacji zasobów, wyróżniając się wiedzą o czynnikach, które trzeba zakupić lub wynająć, o tym, w jakich formach prawnych powinny one być i jak zapewnić ich koordynację. O powodzeniu kontraktu decyduje zatem wiedza, doświadczenie kontraktora oraz umiejętność wykorzystania technologii i zabezpieczenie transakcji. Szczególną rolę odgrywa również monitorowanie pracowników, tak aby ich wynagrodzenie było proporcjonalne do ich wkładu pracy²⁸.

Konsekwentnym rozwinięciem teorii kosztów transakcyjnych i podejścia kontraktualnego jest teoria agencji. Określa ona występujące w gospodarce relacje agencji, gdy jeden podmiot, zwany zwierzchnikiem lub pryncypałem, jest zależny od działalności innego podmiotu, zwanego agentem, któremu zleca wykonanie określonych działań. W relacji tej występuje asymetria informacji, gdyż agent wie więcej od zwierzchnika na temat wykonywanego zadania oraz rozbieżność funkcji celu stron relacji, ponieważ każda ze stron dąży do maksymalizacji własnej użyteczności²⁹. W firmie nie da się uniknąć relacji zwierzchnik i agent, gdyż bez niej niemożliwe byłoby istnienie przedsiębiorstwa. Agent i zwierzchnik to zdane na siebie podmioty, lecz o ograniczonym polu wspólnych interesów i istnieniu interesów rozbieżnych. Teoria agencji zajmuje się również strukturą bodźców, którym podlega agent, oraz związkiem między tymi bodźcami a ostatecznym wynikiem oraz sposobem jego ustalania i pomiaru. Konstrukcja ekonomiczna agenta umożliwia elastyczne kształtowanie stosunków wewnątrz i na zewnątrz przedsiębiorstwa oraz porównywanie różnych możliwych relacji³⁰.

4. Przepływ wiedzy w kontekście nowej ekonomii instytucjonalnej

Koszty transakcyjne mogą być analizowane również w odniesieniu do zagadnień zarządzania wiedzą, a dokładniej w jednym z jej procesów – przepływie wiedzy. W procesie tym występuje transakcja, wymiana wartości. Na koszty transakcyjne w transakcji wymiany wiedzy składają się koszty jej pozyskiwania, koszty nego-

²⁷ T. Gruszecki, *op. cit.*, s. 216.

²⁸ Tamże, s. 217.

²⁹ E. Skawińska, K.G. Sobiech-Grabka, K.A. Nawrot, *op. cit.*, s. 43.

³⁰ T. Gruszecki, *op. cit.*, s. 219-221.

cji oraz koszty ewentualnej kontroli. Najlepsze warunki do pozyskania wiedzy stanowi wzajemne zaufanie oraz kolejne interakcje. Koszty negocjacji to koszty ponoszone w trakcie zawierania transakcji. Natomiast koszty kontroli wynikają z monitorowania oraz przestrzegania kontraktu³¹.

W celu zwiększenia aktywności gospodarczej istotne jest dążenie do obniżenia kosztów transakcyjnych. W procesie przepływu wiedzy koszty te można zminimalizować poprzez: infrastrukturę (głównie informatyczną), system motywacyjny oraz kapitał społeczny. Inwestycje w infrastrukturę informatyczną powodują zmniejszenie czasu poszukiwania, przesyłania i wykorzystywania potrzebnej wiedzy i informacji. Technologię informatyczną można również wykorzystać do stymulowania i ułatwiania współpracy między stronami kontraktu. Według nowej ekonomii instytucjonalnej jednym z motywów kontraktowania jest stworzenie struktury bodźców, które motywują dwie strony do podjęcia działań lub udostępnienia posiadanych informacji³². Na każdym z etapów kontaktu konieczna jest wymiana informacji. Dzięki technologiom informatycznym istnieje zatem możliwość obniżania kosztów transakcyjnych. Technologie informatyczne skracają czas przesyłania informacji, niezależniąc tym samym realizację procesów biznesowych. Umożliwiają również analizę różnych ofert oraz realizację negocjacji i zawierania kontraktów. Skrócenie negocjacji, tym samym redukcja kosztów transakcyjnych, możliwa jest przez szybsze rozpoznanie partnera poprzez informacje zamieszczone w sieci³³. Na podstawie realizowanych przez autora badań wśród firm sektora *high-tech* (badania zostały przeprowadzone wśród 34 przedsiębiorstw farmaceutycznych, wybór ten uzasadniony był spełnieniem wszystkich cech przedsiębiorstw *high-tech* przez tę branżę; badania dotyczyły identyfikacji przepływów wiedzy i czynników na nie wpływających) wdrożenie rozwiązań informatycznych z zakresu zarządzania wiedzą, takich jak: portale korporacyjne, systemy eksperckie, systemy zarządzania dokumentami, bazy dobrych praktyk, podnoszą zdolność do utrzymania przewagi konkurencyjnej firmy. Systemy informatyczne ułatwiają i usprawniają przepływ wiedzy w organizacjach, minimalizując tym samym koszty transakcyjne, lecz nigdy nie zastąpią człowieka jako głównego nośnika wiedzy.

Czynniki motywacyjne mogą przybierać różne formy – od typowo materialnych do niematerialnych (takich jak pewność zatrudnienia, życzliwość drugiej strony kontraktu czy pochwała). Te drugie w istotny sposób zmniejszają koszty transakcyjne. Natomiast kapitał społeczny składa się ze zbioru zasad, które w literaturze zwane są normami i wartościami³⁴. Istotną rolę w procesie przepływu wiedzy odgrywa zaufanie. W przypadku występowania zaufania nie są wymagane specjalne zabezpieczenia kontraktu. Niewielkie też są koszty monitorowania. Za-

³¹ J. Platje, *op. cit.*, s. 40.

³² R. Przedpełski, *Innowacje w sektorze nowych technologii w Polsce*, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2007, s. 102.

³³ Tamże, s. 103.

³⁴ J. Platje, *op. cit.*, s. 63.

ufanie organizacji do pracowników oraz pracowników do organizacji może skutkować wzrostem motywacji.

Z punktu zarządzania wiedzą istotne jest również przedstawienie teorii kontraktualnej oraz agencji. Według podejścia kontraktualnego w trakcie zawierania kontraktu każdy z partnerów kieruje się zachowaniem oportunistycznym, kierując się wyłącznie własnymi interesami. Zachowanie to skłania uczestników do minimalizacji wysiłku, co powoduje niepewność w realizacji kontraktów³⁵. Ekonomia kosztów transakcyjnych przyjmuje założenie, iż człowiek charakteryzuje się ograniczoną racjonalnością i jest podatny na oportunizm, co jest warunkiem sprytnego pogoni za własnym interesem³⁶. Większość kwestii w ramach ekonomii kosztów transakcyjnych można sprowadzić do oceny adaptacyjnego, ciągłego podejmowania decyzji. Jak twierdzi Hayek, interesujący problem organizacji gospodarczej pojawia się jedynie w połączeniu z niepewnością. Istotną rolę odgrywają niepewność behawioralna, związana z oportunizmem, a tym samym nieprzewidywalnością ludzkich zachowań i preferencji konsumentów. Niepewność można ograniczyć w kontraktach, jednak nie da się wyeliminować wszystkich niepewności dla oportunistu³⁷. W trakcie przepływu wiedzy każdy z partnerów kieruje się również własnymi interesami. Przekazanie wiedzy drugiej stronie wystąpi jedynie w sytuacji otrzymania korzyści. Mogą one przybrać formę korzyści materialnych (na przykład zwiększenie płacy za przekazywanie wiedzy) lub niematerialnych (życzliwość drugiej stronie, sympatia itp.).

Natomiast teoria agencji jest szczególnie użyteczna dla wyjaśnienia złożonych relacji między menedżerami a właścicielami, stanowi ona rozwinięcie teorii kontraktualnej. W każdym z typów kontraktów występują dwie strony: strona zlecająca działanie we własnym interesie i strona wykonująca kontrakt, która nie jest pasywnym wykonawcą, działa aktywnie. Jeśli agent ma działać w interesie właściciela, to istota efektywności (pożądany efekt) sprowadza się do odpowiedniej relacji między bodźcami, aby agent działał w interesie pryncypała, intensywnością pracy agenta a jego wynagrodzeniem lub kryteriami jego ustalenia³⁸.

Teoria kosztów transakcyjnych, teoria kontraktualna oraz teoria agencji ma istotny wkład w powstanie teorii transakcyjnej w zarządzaniu wiedzą, w której wykorzystano między innymi istotę zachowań oportunistycznych, kierowania się własnymi interesami. Przekazując wiedzę, pracownicy (agenci) chcą widzieć korzyści osobiste z tego płynące, a agent (właściciel, kadra zarządzająca) musi w tym celu zapewnić odpowiednią strukturę bodźców. Bodźce te mogą również minimalizować koszty transakcyjne.

³⁵ T. Gruszecki, *op. cit.*, s. 216.

³⁶ O.E. Williamson, *op. cit.*, s. 43.

³⁷ R. Przedpełski, *op. cit.*, s. 106.

³⁸ T. Gruszecki, *op. cit.*, s. 218-220.

5. Podsumowanie

Świat współczesnych przedsiębiorstw ma charakter złożony, powoduje to niemożliwość zapisania go w jednej teorii. Opisane w niniejszym artykule teoretyczne rozważania stanowią użyteczne narzędzie do analizy jednego z procesów zarządzania – przepływu wiedzy. Przepływ wiedzy to inaczej wymiana wartości. Może ona przybrać formę wymiany wartości czysto niematerialnych, na przykład wiedza za wiedzę, lub materialnych, na przykład wiedza za płacę (dodatek motywacyjny). Na koszty występujące w procesie przepływu wiedzy składają się koszty jej pozyskania, negocjacji oraz kontroli. Obniżenie tych kosztów może nastąpić poprzez zastosowanie technologii informatycznej oraz odpowiedniego systemu motywacyjnego.

Literatura

- Berne E., *W co grają ludzie. Psychologia stosunków międzyludzkich*, PWN, Warszawa 2007.
- Commons J.R., *The Legal Foundations of Capitalism*, Macmillan, New York 1924.
- Daniłowska A., *Poziom, zróżnicowanie oraz uwarunkowania kosztów transakcyjnych kredytów i pożyczek rolniczych*, SGGW, Warszawa 2007.
- Drumm H.J., *Transaction cost in human resource management*, "Interaction and interdependence with organisational structure, Employee Relations" vol. 21, no. 5, 1999.
- Dymek D., Grabowski M., *Instytucjonalne aspekty jakości systemów informacyjnych*, [w:] *Spółczesne społeczeństwo informacyjne. Wybrane zagadnienia*, red. C.F. Hales, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2010.
- Gruszecki T., *Współczesne teorie przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2002.
- Landreth H., Colander D.C., *Historia myśli ekonomicznej*, PWN, Warszawa 1998.
- Platje J., *Bodźce i koszty transakcyjne a zmiany instytucjonalne oraz stan polskiej gospodarki w latach 1970-2000*, Wyd. Uniwersytet Opolski, Opole 2007.
- Przedpełski R., *Innowacje w sektorze nowych technologii w Polsce*, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2007.
- Sękowska M., Szymanowska E., *Analiza transakcyjna w biznesie*, Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2010.
- Skawińska E., Sobiech-Grabka K.G., Nawrot K.A., *Makroekonomia. Teoretyczne i praktyczne aspekty gospodarki rynkowej*, PWE, Warszawa 2010.
- Williamson O.E., *Ekonomiczne instytucje kapitalizmu. Firmy, rynki, relacje kontraktowe*, PWN, Warszawa 1998.

TRANSACTIONS IN THE FLOW OF KNOWLEDGE IN THE LIGHT OF NEW INSTITUTIONAL ECONOMICS

Summary: Recent history of economics has revealed several variations of existing economies. The current one can be called “the economy of man” or “the knowledge-based economy”. The scarcity of resources such as information and knowledge, combined with the uncertainty of doing business, all constitute the domains of modern economy. The purpose of this article is to analyze the phenomenon of knowledge transfer transactions in the context of theoretical considerations of the new institutional economics. The article identifies transaction costs that occur in the process of knowledge transfer, taking into account the contractual and agency theories.

Keywords: transactions, transaction costs, knowledge.